

Moment zastrzeżenia własności rzeczy**Aneta Siwek, [prawnik Gliwice](#), Rödl & Partner**

Do zastrzeżenia własności rzeczy, tj. do pozostawienia jej przy sprzedającym, dojść może jedynie wtedy, jeżeli w chwili zastrzeżenia własności jest on jeszcze jej właścicielem. Zastrzeżenie takie, w terminie późniejszym jest po prostu bezprzedmiotowe, skoro już doszło do przeniesienia własności rzeczy.

Tak orzekł Sąd Najwyższy w wyroku II CSK 706/17 z 13 września 2018 r.

Spółka z o.o. domagała się jako strona powodowa wyłączenia z masy upadłości pozwanej spółki z o.o. w upadłości likwidacyjnej bliżej określonej ilości stopu aluminium i innych przedmiotów. W umowie o współpracy handlowej, strona powodowa zobowiązała się dostarczyć pozwanej złom do produkcji. Jego cena miała być ustalana każdorazowo na dany tydzień dostawy, a płatność miała odbywać się w terminie trzydziestu dni liczonych od dnia dostawy na podstawie faktur VAT. W kontrakcie, strona powodowa nie zastrzegła własności sprzedanego złomu aż do uiszczenia jego ceny. Nie zrobiła tego także w momencie sprzedaży poszczególnych jego partii, jak i takiego zastrzeżenia nie wpisała do poszczególnych faktur. Zastrzeżenia dokonała dopiero po wniesieniu pozwu o zapłatę ceny w piśmie nieodebranym przez pozwaną. Na gruncie tych ustaleń, sąd I instancji uznał, że nie doszło do skutecznego zastrzeżenia własności sprzedanego złomu, co czyniło bezzasadnym żądanie wyłączenia go z masy upadłości. Sąd okręgowy apelację oddalił.

Skarga kasacyjna strony powodowej zawierała zarzut naruszenia art. 192 o własności przetworzonych materiałów oraz art. 589 Kodeksu cywilnego dotyczącego zastrzeżenia własności sprzedanej rzeczy ruchomej. Sąd Najwyższy uznał, że do zastrzeżenia prawa własności rzeczy sprzedanej może dojść w drodze porozumienia sprzedawcy z kupującym w postaci jednego z postanowień umowy sprzedaży. W przypadku rzeczy oznaczonych co do gatunku dopuszczalne jest zamieszczenie odpowiedniej klauzuli w późniejszym niż umowa, dokumencie obejmującym oświadczenia woli obu stron kontraktu złożone jeszcze przed wydaniem rzeczy.

Zastrzeżenie prawa własności kształtuje stosunek stron na zasadach przewidzianych w k.c., jeżeli strony nie określiły w umowie innych skutków zastrzeżenia. Wyłącza ono ustawowy skutek umowy sprzedaży w postaci przejścia własności rzeczy ruchomej na kupującego, czy to z chwilą zawarcia kontraktu w przypadku rzeczy oznaczonych co do tożsamości, czy też w momencie przeniesienia posiadania w przypadku sprzedaży rzeczy przyszłych i oznaczonych co do gatunku.

Z art. 589 k.c. domniemywa się, że w przypadku wątpliwości, zastrzeżenie własności rzeczy uznaje się za warunek zawieszający jej przeniesienie. W tym więc zakresie, regulacja ta jest przepisem szczególnym, odmiennie od art. 155 k.c. regulującym problem skutków rzeczowych. Zdaniem SN, przeniesienie własności następuje pod warunkiem zawieszającym, jako że jest uzależnione od zdarzenia przyszłego i niepewnego, za które należy uznać uiszczenie ceny przez kupującego. W braku odmiennych postanowień umownych sprzedaż jest bezwarunkowa i definitywna. Jej skutek rzeczowy zostaje zawieszony do czasu zapłaty ceny, po której z mocy prawa, własność przechodzi na kupującego. W ocenie SN, w niniejszym przypadku przeniesienie własności nie mogło dokonać się w drodze jednostronnego oświadczenia woli.

KOMENTARZ EKSPERTA**ANETA SIWEK, PRAWNIK W GLIWICKIM BIURZE RÖDL & PARTNER**

W myśl art. 70 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe, składniki mienia nienależące do majątku upadłego podlegają wyłączeniu z masy upadłości. Podlegający wyłączeniu składnik mienia nie może należeć do majątku upadłego, a osoba, która żąda wyłączenia tego składnika z masy upadłości powinna wykazać, że przysługuje jej do tego składnika mienia określone prawo. Zgodnie z doktryną, podstawą żądania wyłączenia określonego składnika mienia z masy upadłości mogą być stosunki o charakterze rzeczowym, jak i obligacyjnym. W praktyce najczęściej wnioski o wyłączenie określonego składnika mienia z masy upadłości oparte są na prawie własności.

Co do zasady przeniesienie własności rzeczy oznaczonych co do tożsamości następuje w momencie zawarcia umowy (art. 155 § 1 k.c.), natomiast przeniesienie własności rzeczy oznaczonych co do gatunku i rzeczy przyszłych następuje w momencie przeniesienia posiadania tych rzeczy na nabywcę (art. 155 § 2 k.c.). Wyjątek od powyższej reguły stanowi sytuacja, w której sprzedawca zastrzeże sobie własność sprzedanych rzeczy do momentu uiszczenia za nie ceny. W takim wypadku, sprzedawca pozostaje właścicielem sprzedanych rzeczy nawet po ich wydaniu, nie dłużej jednak niż do chwili uiszczenia za nie umówionej ceny.

Gdy przedmiotem umowy sprzedaży są rzeczy oznaczone co do tożsamości, zastrzeżenie własności powinno nastąpić w samej umowie sprzedaży. Z kolei w przypadku, gdy mamy do czynienia z rzeczami oznaczonymi co do gatunku lub rzeczami przyszłymi, zastrzeżenie prawa własności może nastąpić również po zawarciu umowy sprzedaży w dodatkowym dokumencie obejmującym zgodne oświadczenia woli dwóch stron, złożone jeszcze przed wydaniem rzeczy.

Żadnych skutków prawnych nie wywoła natomiast zastrzeżenie prawa własności dokonane po przeniesieniu prawa własności na kupującego. Za niedopuszczalne uznaje się także zastrzeżenie prawa własności ze skutkiem wstecznym, w sytuacji gdy przedmiot umowy sprzedaży został już wydany.

Jeżeli sprzedawca zastrzegł sobie własność sprzedanej rzeczy ruchomej aż do uiszczenia ceny, poczytuje się w razie wątpliwości, że przeniesienie własności rzeczy nastąpiło pod warunkiem zawieszającym (art. 589 k.c.). Przyjęcie, że zastrzeżenie własności wywołuje skutek w postaci warunku zawieszającego, oznacza, że przejście własności rzeczy nastąpi dopiero z momentem uiszczenia całej ceny. Uiszczenie ceny powoduje przeniesienie własności rzeczy na kupującego z mocy samego prawa bez podejmowania przez niego dodatkowych czynności.

Powódka mogła zastrzec prawo własności najpóźniej do momentu przeniesienia posiadania rzeczy będących przedmiotem umowy. W momencie zastrzeżenia prawa własności powódce powinien przysługiwać nadto tytuł własności powyższych rzeczy. Roszczenie powódki o wyłącznie sprzedanych przedmiotów z masy upadłości w świetle powyższego należało uznać za bezzasadne z uwagi na nieposiadanie przez nią wymaganego tytułu prawnego, który mógłby uzasadnić jej roszczenie.

Źródło: <https://www.rp.pl/Firma/302139971-Moment-zastrzezenia-wlasnosci-rzeczy.html?cid>